

CV

Erik Varden

Aktuell: Vigsles i dag i Nidarosdomen til ny katolsk biskop av Trondheim.

Alder: 46 år.

Yrke: Biskop.

Sivil status: Singel (lever i solibat).

Bor: Trondheim.

Karriere: Flyttet fra Norge til Wales i 1990 for å gå på Atlantic College. Konverterte til katolisismen i 1993. Studerte i Cambridge, der han tok en mastergrad i teologi (1995) og en doktorgrad i kirkehistorie (2000).

Flyttet i 2002 inn i klosteret Mount Saint Bernard utenfor Leicester, som han ble leder for i 2013.

I 2018 ga han ut boken «The Shattering of Loneliness», som kom ut på norsk i fjor.

Leser: - Jeg pleier å lese flere ting på én gang. Det er hummer og kanari. Jeg leser Asbjørnsen og Moe, et bind med eventyr jeg leste da jeg var liten, som jeg fant hjemme. Så leser jeg en biograf om Jérôme Lejeune, en fransk genetiker.

Ser på: - Jeg ser gjerne film. I det siste har jeg sett «Iris» med Judi Dench, en dokumentar om Albert Camus, og så den første av de gamle Olsenbande-filmene: «Operasjon Egon».

Hører på: - For øyeblikket lytter jeg til Bach og Billie Holiday.

Spiser helst: - Jeg spiser gjerne mat som er fersk og minimalt tilberedt. Jeg liker heller færre ingredienser og større ferskhet og smakspotensial enn noe som er veldig sauset sammen. Selv om lapskaus også er godt!

Reiser helst til: - Jeg ville reist til steder hvor jeg føler en grad av tilhørighet: I mitt kloster. I Paris, for der har jeg bodd i lengre perioder. Og i Puglia i Sør-Italia, der jeg har gode venner.

PORTRETET

Den utvalgte

En munk som har bodd utenfor hjemlandet i 30 år. En by som har vært uten katolsk biskop i 10 år. Nå har paven bestemt at Erik Varden og Trondheim skal leve sammen i mange år.

TEKST: Per Magnus Riseng

FOTO: Kristin Svorte

Hva gjør du hvis du drømmer om å bli katolsk biskop? Vatikanet legger ikke ut stillingsannonse på Finn. Du jakter ikke jobben. Jobben jakter deg. Våren 2018 startet en ny jakt. Jobben som hodejeger gikk til mannen som er nuntius – Vatikanets ambassadør – i Norden. Oppgave: Finne en ny biskop til Trondheim, byen som hadde vært uten katolsk biskop siden 2009, da den forrige gikk av under vonde omstendigheter.

Nuntius snuste i det skjulte. Ringte folk, reiste rundt. Lyttet, leste, lærte.

I fjor høst sendte han en liste med tre uvitende kandidater til Vatikanet. Der pekte Paven ut et navn. 18. september plukket nuntius i London opp telefonen og ringte til det engelske klosteret der den heldige utvalgte bodde.

Lydighetsloftet

Hva gjør du om du overhodet ikke drømmer om å bli katolsk biskop, men Paven velger deg? Hva om du endelig hadde funnet din retning i livet, et kall som fylte tomrommet du hadde båret i deg helt siden barndommen?

18. september i fjor var den norske munken Erik Varden på vei hjem fra en visitas i Wales. Som abbed av Mount Saint Bernard Abbey hadde han ledet det engelske klosteret gjennom en massiv omlegging, fra hanglende jordbruk til innbringende ølbryggeri. Norge skulle han aldri vende tilbake til. Han hadde gitt et lydighetslofte til den katolske kirken og klosteret. Her skulle han bo, be, leve, dø og til slutt begraves i kirkegården i hagen. Her ba han og brødrene natt og dag til Gud for verden, i ønske om å følge Guds vilje.

Da han ble hentet på togstasjonen etter turen til Wales, fikk Varden beskjed om at nuntius hadde ringt etter ham. Nuntius ringer ikke for å slarve. Dette var alvor. Snart ringte nuntius igjen og ba seg selv på besøk til klosteret allerede dagen etter. Der fikk Varden beskjeden: Paven har utnevnt deg til biskop av Trondheim.

En jobb du aldri har bedt om, i en by du aldri har bodd, i et land du forlot for 30 år siden.

Dette var Guds vilje nå. Halleluja ...?

Dyp sorg

Inn døren til Lunden kloster i Oslo, forbi anti-bac-dispenseren og nonnesyde ansiktsmasker i klosterbutikken, gjennom en gang og inn i en stue, sitter Erik Varden i en lenestol, ikledd en av sine to klostersyde munkedrakter. Noe av det første han sier, er:

- Jeg tror jeg snakker norsk sånn temmelig flytende.

Det er som å si at Paven er temmelig kristen. Varden prater så plettfritt og artikulert at han høres ut som en levende bokmålsordbok. Han snakker fem språk og leser enda flere, selv om han selv klager over sin rustne russisk. De siste månedene er det blitt mye fransk, under sabbaten i Frankrike. Normalt innsettes en ny katolsk biskop i løpet av tre måneder etter utnevnelsen. Men i fjor høst var Erik Varden på bristepunktet.

Da han tok over ledelsen av Mount Saint Bernard Abbey i 2013, var det klart at noe måtte gjøres. Siden grunnleggelsen i 1835 hadde munkene vært bønder. Men verden var blitt mindre, og plutselig konkurrerte de mot importert melk. Klosterets 120 melkekyr ble stadig mindre lønnsomme. Hva nå? Valget falt på alkohol.

- Min øl-omvendelse kom da jeg var ferdig med min doktorgrad og bodde i Paris noen måneder. Det var der jeg oppdaget belgisk øl. Og det var en helt annen verden, sier 46-åringen.

Dyr og jorder ble solgt. Ølet de brygget, Tynt Meadow English Trappist Ale, ble så etterspurt at munkene slet med å lage nok. På toppen av dette ledet Varden en omfattende restaurering. Han kaller disse årene «en gigantisk kraftanstrengelse». I fjor høst var han utslitt og gledet seg til å roe ned.

Solvpilen: Erik var som barn ivrig leser av Solvpilen. Det må ha påvirket karnevalsutstyret. **FOTO:** Privat

College: Erik sammen med foreldrene på Atlantic College i 1991. **FOTO:** Privat

Niese: Sammen med Hannah, Eriks eldste niese, da hun og familien besøkte ham i Cambridge midt på 90-tallet. **FOTO:** Privat

Keramiker: Keramikerverkstedet i Mount Saint Bernard, hvor han arbeidet i noen år. **FOTO:** Privat

Sabbatsperioden: Boulaur, klosteret i Frankrike, hvor han tilbrakte sabbatsperioden. Her sammen med klosterets nonner og klosterets Border Collie. **FOTO:** Privat

«Jeg visste ikke helt hva jeg skulle gjøre. Så jeg tenkte: «Jammen ... betyr dette at jeg er religiøs?»»

Så ringte nuntius.

– At jeg skulle bli utnevnt til dette, det er meg et stort mysterium. Men det får nå være. Det er ikke det at å flytte til Trondheim fyller meg med uvilje. Men jeg hadde jo trådt inn i klosteret for å bli der, ikke sant. Der hadde jeg ansvar for mennesker som jeg er glad i, sier Varden.

1. november tok han farvel. Han ble overrasket over hvor tungt det var.
– Jeg opplevde det som en dyp sorg. Og det er rett og slett noe jeg har måttet arbeide meg gjennom.

– Kunne du sagt nei?

– Det er et vanskelig spørsmål. Og jeg vil gi veldig klart uttrykk for at det er ikke det at jeg går inn i dette nye nå med ulyst. Men det å bli trukket opp med roten sånn, det var ganske heftig.

Han har tross alt gitt et lydighetsløfte, sier han. Da bør man ha en god grunn til å si nei. Han aksepterte, men gjorde det klart at han trengte hvile. Utnevnelsen ble utsatt. Våren tilbrakte Varden i et fransk kloster.

– De første månedene bare sov jeg, rett og slett.

I mai fikk han en annen telefon: Moren var syk. Krefit i bukspyttkjertelen. Så denne sommeren tilbrakte han uvanlig mange dager hjemme hos foreldrene i Østfold. Der støtte han

igjen på globaliseringen, i form av tre biffer fra Coop-butikken i Degernes, hjembygda med 311 innbyggere.

– Da jeg tok dem ut av pakka, så så jeg opprinnelseslandet. Namibia. I Indre Østfold! Som er omgitt av krotter. Der er det noe som er helt sprøtt, altså, sier han oppgitt i stolen i Lunden kloster.

Det er september og mandag. Moren døde for åtte dager siden. De begravde henne på fredag. Førstkommende torsdag skal han sette seg bak rattet i en tjenestebil for å kjøre over Dovre, mot byen som skal bli hans hjem de neste 30 årene.

– Når jeg tenker rent objektivt på mitt eget liv, at jeg sitter sånn her nå (han gestikulerer mot munkedrakten) med tanke på det jeg kommer fra, så synes det meg fullstendig absurd. Hvordan gikk det sånn? Men sett fra et annet perspektiv, er det helt logisk og helt naturlig.

Rumlingen i dypet

Erik Vardens første møte med døden kom gjennom et marsvin. Han var en liten gutt, moren var fysioterapeut, faren var veterinær og huset var fullt av dyr. En dag gikk naboens hund til angrep på marsvintet.

– Jeg innså, med et barns innsikt, at livet er endelig. Det var nok noe i underbevisstheden som ble satt i gang, sier Varden.

Han husker fortsatt en varm sommerdag da familien var samlet rundt middagsbordet. Han var ni eller ti år, og faren fortalte om dagens besøk til en bonde som hadde hesjet høy i heten. Bondens bare rygg var dekket av dype arr etter piskeslag fra fangenskap under krigen. Faren nevnte det bare med noen få setninger, men sønnen glemte det aldri.

Noe våknet i ham. Da han var ti-elleve år lånte han så mange bøker om krigen og Holocaust at den lokale bibliotekaren til slutt ba foreldrene bekrefte at sønnen fikk lov å lese om så mye lidelse. Varden gravde i historien til bestefedrene som begge satt i fangenskap under

krigen. Rumlingen i dypet ble høyere.

– Det som ble stadig klarere og mer eksplisitt for meg, var et slags dypt tomrom inni meg, inne i sjela, lenge før sjelen var et begrep jeg kjente. Det var en enorm tørst eller sult i meg, som lengtet etter noe.

I «Lengsel er mitt vesen», en bok med seks teologiske essays som Varden skrev på engelsk i 2018, og som utkom på norsk i vår, skriver han hvordan krigsinteressen hjalp ham å se det enorme potensial for lidelse som bor i mennesket: «Jeg oppdaget at for å leve, må en lære å se døden rett i øyet.»

Eva Lisen Dahlstrøm var Vardens norsklærer på ungdomsskolen. Hun husker en glup gutt som hun måtte fore med klassiske romaner for at han skulle få noe å bryne seg på. Senere sørget hun for at han fikk hoppe over et klassetrinn. Hun husker også en episode som inntraff på slutten av barneskolen, før de ble kjent. Et av barna i hennes klasse hadde mistet faren sin. Eleven fortalte Dahlstrøm at det hadde kommet en fremmed gutt bort til ham for å trøste. Gutten het Erik Varden, og med seg som oppmuntring hadde han en hamster.

Himmelsk musikk

Varden ble en tenåringsgutten med det han kaller en «veldig motvilje mot alt som var kristendom». Farfaren, som døde før han ble født, hadde vært prest. Faren hadde brutt med det miljøet i 16-17-årsalderen, og sammen med sine seks og åtte år eldre søstre vokste Erik Varden opp med en kristendom begrenset til aftenbønn om kvelden og kirkebesøk på julaften. Han var en selvsikker og selverklært agnostiker, veldig flink på skolen og veldig glad i musikk.

Da han var 15 år gammel fikk han et skjebnesvangert musikk tips. En venn av søsteren, som han så opp til, fortalte om en fyr som laget bra musikk, og Varden, som begynte å få en del cd-er, turte ikke innrømme at dette var et hull i hans samling. I stedet dro han til platebutikken

– Når jeg tenker rent objektivt på mitt eget liv, at jeg sitter sånn her nå med tanke på det jeg kommer fra, så synes det meg fullstendig absurd.

Akers Mic i Oslo sentrum. Da han gikk mellom platehyllene denne dagen i 1989, var det ikke på jakt etter Madonnas «Like a Prayer», Phil Collins' «Another Day in Paradise» eller de andre listetoppene det året. Han fant navnet, fisket frem en cd, betalte, dro hjem.

Og ventet.

Endelig kom en kveld der han var alene i huset. Han satte seg til rette i stua, la platen i skuffen. Rommet fyltes av fløyter, pauker, trommer, trompet, fagotter, strykere, klarinetter, valthorn, tromboner og kor – en vegg av lyd som manet frem «Symfoni nr. 2» av 1800-tallskomponisten Gustav Mahler. Riktignok hadde Varden lenge vært betatt av klassisk musikk – det eneste han ønsket seg til en av fødselsdagene som barn var Mozarts «Cosi Fan Tutte», og senere forsøkte moren med vekslende hell å få ham til å høre på «Ti i skuddet» – men dette var noe helt spesielt. Han hadde ingen problemer med å forstå solisten som sang på tysk: «Tro at du ble ikke født for ingenting, og du har ikke levd og lidd for ingenting.»

– Det var som om noe brast i meg. Det var rett og slett en visshet om at «DET er sant!»

Da stillheten igjen la seg over stuen, ble han bare sittende, utladet og overveldet.

– Jeg tenkte at dette skal det bli morsomt å tenke på i morgen, når det har gått over. Men så gikk det ikke over.

Igen var det denne rumlingen i dypet. Musikken hadde rørt ved noe der nede – «en lengsel etter noe jeg ikke nødvendigvis visste hva var».

– Hva gjorde du da?

– Jeg visste ikke helt hva jeg skulle gjøre. Så jeg tenkte: «Jammen ... betyr dette at jeg er religiøs?»

Han bryter ut i en høy latter.

Mot Gud

Man har en tendens til å idealisere egen barndom, sier Varden. Veien fra Mahlers andre symfoni til et liv i kloster kan virke helt naturlig, sett i bakspeilet. Men hva om han ikke var blitt tipset av en familievenn om Atlantic College i Wales? Hva om skolen ikke hadde plassert ham på rom med en irakisk muslim som viste ham vei videre inn i det religiøse? Hva om det buddhistiske klosteret ikke hadde vært stengt akkurat den uken han ønsket å tilbringe sitt skoleprosjekt der?

I stedet tilbrakte han uken i et katolsk kloster på en øy.

– Jeg synes det var ganske skummelt. Det var noe med absoluttheten i det hele. Og at det var et livslangt valg. At de var hele livet på samme sted og forlot den øya bare for å gå til tannlegen. Jeg husker jeg tenkte: «Er det kristent å leve sånn? Hvem har nytte av at disse karene lever

her? Og hva med nestekjærligheten?» Samtidig var det noe ved den absoluttheten som fikk det til å runge i meg.

Han kunne vendt hjem. Han vendte seg mot Gud.

Verden i oppløsning

I 2002 ble han munk i Mount Saint Bernard Abbey. Erik Varden har også en mastergrad i teologi og en doktorgrad i kirkehistorie. I 2009 dro han til Roma for å undervise i gammel-syrisk. Samtidig gikk Georg Müller brått av som katolsk biskop i Trondheim, etter at han innrømte seksuelle overgrep mot en altergutt.

– Jeg ber Gud om at denne type overgrep aldri skal skje igjen, sa Bernt Eidsvig, biskop i Oslo, som takket ja til å ta på seg de administrative oppgavene i Trondheim i noen måneder.

Måneder ble til år.

Nå er han strålende fornøyd med etterfølgeren, som han har kjent siden de møttes i et østerriksk kloster i 1992.

– Det var særlig hans sans for Vatikanet og hans oppriktighet som gjorde det lett å bli kjent med ham, sier biskopen i en e-post.

Hvorfor det tok så lang tid før Vatikanet utnevnte en etterfølger, vet han ikke. Vardens store utfordring blir å lede et kirke-distrikt – særlig når han verken har vært kapellan eller sogneprest før, skriver Eidsvig. Men:

– Når man blir kjent med sine prester og menigheter, er jeg overbevist om at han igjen viser seg som en fremragende leder og inspirator.

En større utfordring blir ... vel, verden i dag. Han håper å kunne være en brobygger som kan bidra med tanker om «hvor vi egentlig er på vei» i en tid med enorm endring. Han mener pandemien bærer med seg et spørsmål vi må stille oss selv: Hva slags verden har vi skapt?

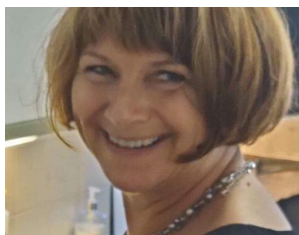
– Det kan virke søkt, men sånn jeg ser det, virker det som spredningen av Covid-19 har veldig mye å gjøre med

Tre om Erik

Johann Rasmus Brandt,
professor emeritus i klassisk
arkeologi ved UiO:

– Jeg traff ham da han kom til Roma i 2011 for å undervise i syriske språk. Jeg ble invitert over til middag hos ham i klosteret han bodde. Allerede der viste Erik hvordan han klarer å koble mennesker sammen. Han er sosialt begavet, på den måten at han kan gli inn i et hvilket som helst selskap og være på det sosiale og intellektuelle nivået selskapet ligger på. Og han har enorm kjærlighet til mennesker. Men samtidig en ydmykhet. Han er ikke en som presser seg på, men han hører på folks meninger i samtaler og diskusjoner. Jeg vil si at Trondheim i ham får en kjempestor gave. Som jeg vil understreke at dere må ta godt vare på. For Erik er en person som sier ja til alt.

Sissel Varden, storesøster

– Erik har alltid vært skoleflink, tatt ting raskt. Han var ikke veldig interessert i fotball eller andre sportsgrener, men hadde heller litt utradisjonelle interesser. Han er klok og reflektert, morsom. Han snakker mange språk og kan snakke høytidelig, men han kan også være uformell. Vi har en tett og god relasjon. Jeg tror også at niesene og nevøene hans, selv om de ikke har vokst opp med ham tett på, føler nærheten. For han har en sånn evne til å inngi nærhet selv om man ikke alltid er fysisk sammen med ham. Og så er han et råskinn på å lage god mat. Han kan gå inn i et nesten tomt kjøleskap og trylle frem et firerretters måltid. Han har ikke sagt det, nei? Det overrasker meg ikke.

Eva Lisen Dahlstrøm,
norsklærer på ungdomsskolen

– Han var jo en spesiell gutt. Veldig beskjeden og veldig høflig. Han ga ikke uttrykk for at han kjedet seg, men jeg skjønnte jo at her var det et hode som var annerledes enn de fleste andres. Da Erik var elev her var han takknemlig, blid, sosial, hjelpsom, tålmodig og uhyre kunnskapsrik og intelligent, uten å heve seg over noen. Jeg bekymret meg litt over hva vi kunne tilby ham det siste halvannet året han skulle gå her, og foreslo at han kuttet ett år. Det skjedde. Han har en fantastisk stemme og er veldig flink til å spille piano. Første påskedag i 2011 sang han for hele Peterskirken, alene. Han har ikke fortalt det, nei? Det er typisk ham.

– *Det kan noen ganger komme som et savn. Et sånt inderlig savn i magen, liksom. Men samtidig gir det å leve i sølibat en stor tilgjengelighet.*

Den hjemvendte sønn: Erik Varden gleder seg til å komme nærmere familien nå når han er tilbake i Norge. Men han synes også det er litt skremmende å vende tilbake når han har vært borte i 30 år.

det at man finner biff fra Namibia i Coop-en på Degernes. Det at vi har skapt en verdensordning som er så til de grader sårbar og på mange måter er så irrasjonell.

Et inderlig savn i magen

En langt mindre, men fortsatt reell utfordring: Mobiltelefon. Frem til i fjor høst hadde aldri Erik Varden eid en egen telefon. Nå har han fått en Iphone, men nøler litt på spørsmål om hvilke apper han har.

– En som jeg bruker, som jeg synes er helt genial – det er litt sært det her, da – den heter The Digital Concert Hall, sier han og forteller ivrig om appen som gjør at han kan se alle konsertene til Berlinfilharmonikerne.

– Og så har jeg appen til den franske jernbanen. Har jeg egentlig så mye mer da? Mine nieser sier at jeg nå må ha Spotify. Så de skal hjelpe meg med det.

Møtene med familien var sparsom mens han bodde i kloster. Ved hjelp av ferier og telefon-samtaler har de unngått å gli altfor langt fra hverandre. Nå gleder Varden seg til å komme nærmere familien.

– Da du gikk inn i kloster, var det noe du visste du måtte ofre?

– Da jeg trådte inn i klosteret, så ville jeg sagt nei.

Han savnet det å samle venner rundt

middagsbordet, men ikke mye annet.

– Jeg tror noe som har meldt seg med tiden – det er noe med det å bli 40 – er at jeg ikke har familie. Det kan noen ganger komme som et savn. Et sånt inderlig savn i magen, liksom. Men samtidig gir det å leve i sølibat en stor tilgjengelighet. Jeg har en god venn fra Bayern, som er gift med kone og barn og kommer på besøk i ny og ne. Han sa til meg: «Du må huske på, at det å ha mulighet til så stor nærhet til så mange mennesker, det er noe du kan fordi du lever i sølibat.»

Nå har altså Paven gitt ham noe han aldri hadde forventet: Muligheten til å komme nærmere sitt eget land.

– Det som er snålt og – hvis jeg skal være litt ærlig – litt skremmende, er å få denne utnevnelsen og vende tilbake hit. Det hadde kanskje vært enklere å komme til en helt ukjent kontekst, enn til et land og en kultur hvor jeg hører hjemme og har mine røtter, men hvor det er så fryktelig mye som har skjedd med meg og landet siden sist. Så vi må nesten bli kjent med hverandre igjen.

Det får de god tid til.

– En biskop får lov til å skrive sin avskjeds-søknad når han er 75 år, sier Varden og ler igjen.

– Men den blir ikke nødvendigvis innvilget!

ukeadressa@adresseavisen.no